

אסתטיקה : היפה והנשגב
מ. נבון

משנה מסכת אבות פרק ג משנה ז

רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו :

שולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף י

הרואה אילנות טובות ובריות נאות, אפילו עכו"ם או בהמה, אומר : בא"י אמ"ה שככה לו בעולמו ; ואינו מברך עליהם אלא פעם ראשונה ולא יותר, לא עליהם ולא על אחרים, אא"כ היו נאים מהם.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נז עמוד ב

שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן : קול ומראה וריח. שלשה מרחיבין דעתו של אדם, אלו הן : דירה נאה, ואשה נאה, וכלים נאים.

הרב סולוביצ'יק "רק חיבור/מגע עם ה"יפה" ו"הנשגב" מאפשר תפיסת הבורא לעומת הבנת הבורא –
"[Only through the Aesthetic] one may apprehend God instead of comprehend Him.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

דתניא : זה אלי, ואנוהו - התנאה לפניו במצות ; עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין.

שמות פרק כה

(ג) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת : (ד) ותכלת ואַרגמן ותולעת שני ושש ועזים : (ה) וערת אילם מאַדמים וערת תחשים ועצי שטים : (ו) שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת השמים : (ז) אַבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן :

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מג עמוד ב

תניא, היה ר' מאיר אומר : מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, שנאמר : +שמות כ"ד+ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, וכתוב : +יחזקאל א'+ כמראה אבן ספיר דמות כסא.

רש"י מסכת סוטה דף יז עמוד א

שהתכלת דומה לים כו' - בא ללמדנו שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה והכי תניא לה בספרי דאיצטריכו כל הני משום דלא אשכחו קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כמו תכלת דומה למראה הים ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע.

רש"י מסכת מנחות דף מג עמוד ב

דומה לים - שנעשו בו נסים לישראל.

הרב הרצוג "מטרתו של ר' מאור במקרה הזה, נדגיש בכל תוקף, היא לא להגדיר [צבע] התכלת אלא להסביר מהותו הסימבולי".

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

על ההרים ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות אומר : ברוך עושה בראשית.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד א

אמר רבי יהושע בן לוי : הרואה רקיע בטהרתה אומר ברוך עושה בראשית. ... ופליגי דרפרם בר פפא אמר רב חסדא, דאמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא : מיום שחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתה, שנאמר +ישעיהו נ'+ אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד עמוד ב

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות, שנאמר: +דניאל ו' + וכוין פתיחן ליה בעליתה (לקבל) [נגד] ירושלים.

רש"י מסכת ברכות דף לד עמוד ב

חלונות - שגורמין לו שיכוין לבו, שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע.

שולחן ערוך אורח חיים סימן צ סעיף ד

צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים, כדי להתפלל כנגדן, וטוב שיהיו בבהכ"נ י"ב חלונות.

מגן אברהם סימן צ ס"ק ד

או חלונות - איתא בגמרא לא יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות ואע"ג דצריך שיתן עיניו למטה כמ"ש סי' צ"ה ס"ב מ"מ כשנתבטלה כוונתו ישא עיניו לשמים לעורר הכוונה :

מדרש תהלים (בובר) מזמור צ

דאמר ר' חזקיה ואית דאמרי בשם ר' מאיר, תכלת דומה לים, וים דומה לעשבים, ועשבים דומים לאילנות, ואילנות לרקיע, ורקיע לנוגה, ונוגה לקשת, וקשת לדמות, שנאמר כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה (נוגה) [הנוגה] סביב (כן) [הוא] מראה דמות כבוד ה' (יחזקאל א כח), אמר ר' חזקיה בזמן שישראל מתכסין בציצית, לא יהיו סבורין שמא תכלת הן לובשין, אלא כד יהיו ישראל מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן, שנאמר וראיתם אותו (במדבר טו לט), אותם לא נאמר, אלא אותו להקב"ה, הוי והדרך על בניהם.

תנחומא (ורשא) פרשת שלח סימן טו

אמר רבי מאיר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע והרקיע דומה לכסא הכבוד ומתוך שהוא רואה אותו זוכר את קונו שנא' (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל, והיה לכם לציצית שתהא נראית...

תהלים פרק קמח

(יג) יהללו את שם יקוק, כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים:
(יד) וירם קרן לעמו, תהלה לכל חסידיו. לבני ישראל עם קרבו, הללו יה: